

PFU-SAK NR. 162/12

KLAGER: Marit Vegstein
ADRESSE: Solliveien 11, 1777 Halden
TELEFON: 66192165/91551212
PUBLIKASJON: Fontene
PUBLISERINGSDATO: Nr.3 (mars) 2012
STOFFOMRÅDE: Diverse
GENRE: Debattinnlegg
SØKERSTIKKORD: Kildekritikk og kontroll av opplysninger, saklighet og omtanke, respekt for menneskers egenart og identitet
REGISTRERT: 05.06.2012
BEHANDLET I SEKR.: 08.06.2012; spørsmål til klager
25.06.2012; tilsvaarsrunden innledet
BEHANDLES I PFU: 28.08.2012
FERDIGBEHANDLET: 28.08.2012
BEHANDLINGSTID: 83 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Fontene er et tidsskift for Fellesorganisasjonen (FO)

SAMMENDRAG:

Fontene publiserte i mars 2012 (nr. 3 - 2012) et debattinnlegg med tittelen «Adopsjonsindustriens etikk» skrevet av samfunnsviter Nina Langfeldt. I innlegget het det blant annet:

«Alt man kan tjene penger på, vil det antakelig finnes noen som prøver å skaffe seg et levebrød av. Menneskebarn er i så måte intet unntak. Adopsjonsindustrien går så det suser. Så lenge etterspørselen er større enn tilbudet, vil organisert adopsjon antagelig være god butikk!

Adopsjon som etisk dilemma oppstår først når adopsjonen blir organisert og markedsorientert. Når folk ønsker seg barn, men ikke kan eller vil lage dem selv. Da er det kjekt å vite at det finnes "butikker" som selger unger. Men vi kaller det selvfølgelig ikke butikker. De fleste av oss har vel en forestilling om at kjøp og salg av barn er umoralsk og ikke bør tillates? Derfor kaller vi det adopsjon. Vi betaler heller ingen kjøpesum for barna, men et vederlag, ofte store beløp, til mellomledd, som for eksempel adopsjonsorganisasjoner. På denne måten tilsløres markedsprinsippene.»

Langfeldt stiller videre en rekke spørsmål vedrørende «adopsjonsindustrien», og hun avslutter også sitt innlegg spørrende, slik:

«Uansett hva organisasjonenes pressetalsmenn sier, hvordan kan vi være sikre på at de ikke først og fremst er opptatt av å selge varene sine? Alle sider av sannheten gir vel ikke alltid den beste reklamen?»

KLAGEN:

Klager er en adoptant, som skriver: «Jeg føler meg krenket på vegne av hun som fødte mitt barn og som ikke har mulighet til å forsvare seg mot Nina Langfeldt sine anklager. Og ikke minst føler jeg meg krenket på vegne av min datter, som må vokse opp med anklager om at jeg som hennes mor har kjøpt henne som om hun var en hund til salgs på Finn.no.»

Slik klager ser det, kan publiseringen av innlegget ikke forsvares med henvisning til at det tradisjonelt er stor takhøyde og romslighet for hva man kan ytre i kommentarartikler. Klager anfører: «Fontenes redaksjon kunne med en kjapp telefon til en av adopsjonsforeningene eller Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fått informasjon om hvordan adopsjon egentlig for[e]går, for å kontrollere om Nina Langfeldt har noe snev av sannhet i det hun skriver. (...) Når en person tillates å frembære såpass sterke og kontroversielle påstander om et – for mange – svært sensitivt tema som det Langfeldt gjør, er det desto viktigere med en grundig redaksjonell vurdering av påstander som presenteres som fakta.»

Klager legger også til: «Videre bør en redaktør også vurdere riktigheten av å være en "nyttig idiot" for en debattant som i adopsjonskretser er godt kjent for sin langvarige innsats for å såre og ramme både adoptivbarn og foreldrene deres der det gjør mest vondt.»

Klager innrømmer Langfeldt retten til å ha sterke meninger om adopsjon, men påpeker: «Det jeg reagerer på er at bladet Fontene velger å frembære hennes meninger til tusenvis av mennesker, hvorav mange jobber med nettopp adopsjoner og adopterte barn. Fontene er fagbladet for vernepleiere, barnevernspedagoger og sosionomer. Det er nettopp denne yrkesgruppen som har ansvaret for å skrive sosialrapporter for de som ønsker å adoptere barn, og å følge opp de adopterte og deres familier etter adopsjonen er gjennomført. Langfeldts innlegg skader og mistenkeliggjør adoptivsøkere overfor disse yrkesgruppene. Men ikke minst gir Langfeldt adopterte barn et stempel som kan påvirke hvordan personer fra disse yrkesgruppene forholder seg til dem og deres utfordringer i sin yrkesutøvelse. Når man har mennesker, menneskelige relasjoner og adferd som fag, er det skremmende at ens fagblad viser en så total mangel på omtanke overfor den gruppen som Nina Langfeldt ønsker å ramme.»

Etter klagers mening «skal man ikke med vitende og vilje (og over lengre tid) få lov til å trække på folk – spesielt ikke når påstander som fremsettes er både usanne og høyst usaklige». Klager har i et eget skriv – etter forespørsel fra PFU-sekretariatet – presisert hvilke påstander hun her sikter til. Hun forklarer blant annet at: «Det er faktafeil at adopsjon er butikk. Norge har et av de strengeste regelverk ift adopsjon. Ingen av foreningene har lov å drive med store overskudd, NETTOPP fordi det ikke skal være "god butikk" og at noen skal kunne sette spørsmålstegn ved hvordan adopsjoner skjer. Det er også faktafeil at adopsjoner går så det suser (...) [D]et [finnes IKKE] butikker som selger barn.» Klager opplyser også at «alle kan lese på nettsidene til adopsjonsforeningen hva pengene går til».

Slik klager ser det, kaster Langfeldt også ut mange spørsmål for «å unngå å bli arrestert på det». Klager anfører: «[N]år jeg vet hvordan slike tilslørte påstander oppfattes av andre, så er det ingen tvil om at redaktøren i Fontene også må vite det. Allikevel velger de å bidra til at

Langfeldt får insinuere og mistenkeliggjøre adoptivforeldre, adopsjonsforeningen og de som er i en så vanskelig situasjon at de ikke selv kan ta vare på barna sine.»

Klager anfører også i selve klagen: «I tillegg sikter Langfeldt seg inn på en gruppe som allerede er sårbar – barn og ungdom som er adoptert og som fra før av kan slite med tanker om hvorfor de ble adoptert bort. Man sparker ikke folk. Man sparker i alle fall ikke de som er i en sårbar situasjon.»

Klager anfører brudd på flere punkter i Vær Varsom-plakaten, blant annet 3.2 (kildekritikk og kontroll av opplysninger), 4.1 (saklighet og omtanke) og 4.3 (respekt for menneskers egenart).

TILSVARSRUNDEN:

Fontene avviser klagen og mener i motsetning til klager at bladet har oppfylt sitt samfunnsoppdrag i henhold til Vær Varsom-plakatens punkt 1.2, der det fremgår at pressen skal ivareta oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk, og sørge for at ulike syn kommer til uttrykk. Fagbladet opplyser at klager har fått et motinnlegg på trykk, før klagen ble sendt til PFU.

Slik Fontene ser der, er det påklagede innlegget ikke et angrep på noen, «selv om det kan virke støtende for enkelte». «Det er adopsjonsindustrien som globalt fenomen debattant Nina Langfeldt tar for seg», mener bladet.

Fontene opplyser også om sin redaksjonelle linje: «[Det] er slik at vi aktivt slipper til brukere av og kritiske røster til de tjenestene våre lesere jobber i. Å skape debatt er etter vårt syn en viktig oppgave for et fagblad.»

Etter Fontenes mening kommer det også tydelig frem at det påklagede innlegget er en meningsytring. Fagbladet anfører i denne sammenheng: «Redaksjonen deler ikke klagers syn på at Langfeldts påstander er fakta som skulle ha vært gjenstand for faktasjekk. Når Langfeldt for eksempel hevder at det finnes "butikker" (satt i anførselstegn) hvor man får kjøpt barn, er det en metafor hun bruker for å framprovosere debatt. Det er en meningsytring, ikke en påstand som skal faktasjekkes.»

Klageren mener Fontene skulle utvist større omtanke når redaksjonen også innser at det påklagede innlegget kan virke støtende på enkelte. Hun anfører: «Når man trykker noe fra en som kaller seg samfunnsviter så må selv Fontene forstå at lesere vil oppfatte det som en større sannhet enn hvis Per Hansen i gata hadde skrevet det. Me[d] en sånn tittel har man et større ansvar. Da gis det skinn av å skulle vite noe om tema.»

Klager avviser Fontenes påstand om at Langfeldt tar for seg adopsjon som globalt fenomen. Slik klager ser det, har Langfeldt «en klar kobling til Norge og norske foreninger».

Etter klagers mening er det påklagede innlegget heller ikke ment for å skape debatt: «Innlegget er støtende og svært ufint. Det har en tone og ordbruk som man ikke bruker hvis man ønsker en reel[l] og seriøs debatt.»

Med hensyn til bruken av begrepet «butikk» og Fontenes anførsler, innvender klager at det kun er satt i anførselstegn én gang. Slik klager ser det, er det ikke benyttet som en metafor: «[T]vert imot skriver [Langfeldt] at det er kjøp og salg, og det helt uten anførselstegn.»

Klager anfører også: «Til sist skriver [Fontene] at min datter eller andre adoptivbarn ikke er nevnt i innlegget. De er ikke nevnt med navn, men barn som er adoptert vet at de er det, og vet derfor også at Langfeldt og Fontene rammer dem hardt med slike påstander og innlegg.»

Fontene gjentar og presiserer i en kort, siste kommentar: «Det angjeldende debattinnlegget er ikke et angrep på navngitte personer eller organisasjoner. Innlegget var tydelig merket som debattinnlegg, og Fontene har trykket Vegsteins [klagers, sekr. anm.] motinnlegg. Vi kan ikke se at Fontene, ved å trykke dette debattinnlegget, har brutt reglene for god presseskikk.